

Warszawa, 22 maja 2020 r.

.../2020/WB/DBS

**Stanowisko Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka
w związku z działaniami władz Programu Trzeciego Polskiego Radia**

Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie wyrazić zaniepokojenie w związku z sytuacją zaistniałą w Programie Trzecim Polskiego Radia, a w szczególności bezprecedensowym aktem cenzury. Zarząd rozgłośni zdecydował o unieważnieniu listy przebojów i ocenzurowaniu utworu Kazika pt. „Twój ból jest lepszy niż mój”. Utwór ten, krytyczny wobec zachowania polityka partii rządzącej, zajął pierwsze miejsce w notowaniu Listy Przebojów Trójki. Ingerencja zarządu doprowadziła do rezygnacji z pracy licznych dziennikarzy związanych od lat z rozgłośnią i będących jej symbolami, m.in. Marka Niedźwiedzkiego, Piotra Metza, Agnieszki Obszańskiej, Agnieszki Szydłowskiej czy Piotra Stelmacha. O zakończeniu współpracy z rozgłośnią poinformowali również artyści, m.in. Tomasz Organek, Muniek Staszczuk, Katarzyna Nosowska i Daria Zawiałow. Sytuacja ta spowodowała, iż Komisja Kultury i Środków Masowego Przekazu Senatu RP zaapelowała w dniu 21 maja 2020 r. do Przewodniczącego Rady Mediów Narodowych o odwołanie z funkcji prezes Agnieszki Kamińskiej i dyrektora Tomasza Kowalczewskiego.

Fundacja pragnie przypomnieć, że obecne wydarzenia w Programie Trzecim Polskiego Radia są konsekwencją daleko idących, sprzecznych ze standardami międzynarodowymi zmian legislacyjnych wprowadzonych przez większość parlamentarną w 2015 i 2016 r. Fundacja wielokrotnie w swoich oświadczeniach podkreślała, że podporządkowanie mediów publicznych osobom blisko związanym z rządzącą większością i wybranym w drodze dyskrecjonalnych decyzji prowadzi do upolitycznienia mediów publicznych i obniżenia standardów pracy dziennikarzy¹. Wątpliwości co do zgodności nowelizacji ze standardami międzynarodowymi wyraziła obok HFPC² m.in. Dunja Mijatovic, Specjalny Sprawozdawca ds. mediów OBWE³, Europejska Unia Nadawców⁴, Niels Muiznieks, Komisarz Praw Człowieka Rady Europy⁵ oraz Thorbjorn Jagland, Sekretarz Generalny Rady Europy⁶. 30 czerwca ustawodawca przyjął tzw. „pomostową ustawę medialną”⁷. Należy przypomnieć, że

¹ Rządy prawem zamiast rządów prawa, <https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2019/09/Rz%C4%85dy-prawem-FIN-web-1.pdf>

² Uwagi Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji z dnia 30 grudnia 2015 r., http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2015/12/HFPC_opinia_30122015.pdf

³ Stanowisko z 30 grudnia 2015 r., dostępne na: <http://www.osce.org/fom/213391>.

⁴ Stanowisko z 31 grudnia 2015 r., dostępne na: <http://www3.ebu.ch/news/2015/12/ebu-appeals-to-polish-president>.

⁵ Oświadczenie z 5 stycznia 2016 r., dostępne na: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/call-on-polish-president-not-to-sign-newmedia-law>

⁶ Stanowisko z 6 stycznia 2016 r., dostępne na: <https://europeanjournalists.org/blog/2016/01/06/coe-secretary-general-expresses-hisconcern-regarding-the-polish-media-law/>

⁷ Zob. Zmiany w mediach publicznych – ustawa pomostowa: opinia HFPC, <http://www.hfhr.pl/zmiany-w-mediach-publicznych-ustawapomostowa-opinia-hfpc/>

13 grudnia 2016 r. Trybunał orzekł o niekonstytucyjności tzw. małej ustawy medialnej⁸, wskazując, że naruszyła ona konstytucyjne gwarancje wolności słowa i wolności mediów, podporządkowując publiczne radio i telewizję bezpośrednio rządowi oraz ignorując konstytucyjną rolę KRRiT. W wyroku TK zobowiązał ustawodawcę do podjęcia działań w celu doprowadzenia do zgodności z Konstytucją przepisów dotyczących pozycji KRRiT, w tym przywrócenia jej decydującej roli w zarządzaniu mediami publicznymi. Do dziś wyrok TK nie został wykonany w tym zakresie.

Zdaniem HFPC działania ustawodawcy wpłynęły na znaczące obniżenie standardów jakości programów mediów publicznych. Zagrożają konstytucyjnej swobodzie wypowiedzi stanowiącej jeden z filarów demokratycznego społeczeństwa. Od początku 2016 r. Helsińska Fundacja Praw Człowieka wspiera dziennikarzy radiowych publicznych rozgłośni ogólnopolskich i regionalnych, których swoboda wypowiedzi podlega znaczącym ograniczeniom. Dziennikarze radiowi są regularnie odsuwani od anteny bądź bezprawnie zwalniani bez podania przyczyny i wystarczającego uzasadnienia⁹ oraz wbrew opinii związków zawodowych. Dziennikarze, którzy nie decydują się na podległość polityczną, lecz mówią niezależnym głosem i kierują się standardami dziennikarskiej staranności, są karani poprzez odsuwanie od anteny, a co za tym idzie znaczące zmniejszenie uposażenia¹⁰. Szeroka grupa dziennikarzy, która decyduje się pozostać w radiu, jest dyskryminowana i mobbowana w związku z wyrażeniem sprzeciwu wobec polityki programowej czy sposobu zarządzania. Należy przy tym zaznaczyć, że to dzięki pracy niezależnych i odważnych dziennikarzy Polskie Radio, w przeciwieństwie do Telewizji Publicznej, zachowało jeszcze margines niezależności od nacisków politycznych.

Usunięcie utworu Kazika z listy przebojów Programu Trzeciego Polskiego Radia stanowi akt cenzury, której zabrania art. 54 Konstytucji oraz art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Wydarzenia z ostatnich dni wokół Programu Trzeciego Polskiego Radia stanowią jaskrawą egzemplifikację coraz silniejszego politycznego podporządkowywania radia publicznego. Cenzurowane materiały przedstawiane na antenie mają służyć kreowaniu wyłącznie pozytywnego wizerunku rządzącej większości. Zaś brak poszanowania swobody wypowiedzi oraz troski o standardy realizowania misji publicznej przez władze rozgłośni zmusza dziennikarzy do podjęcia decyzji o rezygnacji ze współpracy. Pragniemy przypomnieć, że władze mediów publicznych mają obowiązek zagwarantować dziennikarzom możliwość wykonywania swojej pracy bez nacisków i powinny powstrzymywać się od niepotrzebnej ingerencji w przekazywane treści. Na rolę, jaką pełnią media publiczne, w zagwarantowaniu obywatelom dostępu do zróżnicowanych poglądów, bez nieuzasadnionego wpływu ze strony jednej, dominującej opinii, zwracała również uwagę wielokrotnie Komisja Europejska¹¹.

Z tych względów zwracamy się do organów statutowych Programu Trzeciego Polskiego Radia o takie zarządzanie rozgłośnią, które będzie zmierzać do realizacji konstytucyjnych i ustawowych zadań mediów publicznych, w szczególności zagwarantuje dostęp opinii publicznej do pluralistycznego przekazu odzwierciedlającego m.in. różnorodność perspektyw

⁸ Wyrok TK z 13 grudnia 2016 r.

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20160002210/T/D20162210TK.pdf>.

⁹ Jak wskazano w wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Wojtas-Kaleta p. Polsce, na mediach publicznych leży szczególny obowiązek uzasadniania decyzji kadrowych.

¹⁰ Np. sprawa Doroty Nygren, dziennikarki IAR czy sprawa Grażyny Bochenek z Polskiego Radia Rzeszów.

¹¹ M. in. Commission Staff Working Document, SEC(2007)32.

politycznych w kraju. Do organów nadzorczych apelujemy o prowadzenie rzetelnej analizy sytuacji w rozgłośniach publicznych, monitorowanie politycznych nacisków na dziennikarzy oraz wyciągnięcie konsekwencji wobec zarządów, które przyczyniają się do demontażu programów polskiego radia, w tym Programu Trzeciego Polskiego Radia.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Danuta Przywara', written in a cursive style.

Danuta Przywara
Prezes Zarządu